

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɛ legbɔɔba laa, tɛlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɛnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɛ peli kweiwoo boi, diɛ laa di maameni la, yi di hwa ke nɛimaapɔn da mɔnɔ di hu, bɛ kele yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɛ maane maa ɛ kɔnɔw, hɔge nukan hwɛpa pɛnɛ hwɛ gwei tɛgɛ hemɛi iɔi hu nɛitɔɔnɔn diɛ.

A ke lɔɔɔa kele yepuɔ gehu bɛ maane gu hwaɔa tɛgɛ bɔi.

A ke lɔi kele hu nuan bowoo bɛ, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔw yii lele nɛikulo, ye pɛnɛ ye di wɔɔ yii naane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da nɔɔ kɔnɔ genei bɛ di liimu ɛ hɛgɛ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa meni bai.

A ke gilipahia tɔnɔ ti hwilɛn nukan dɔɔi da nɔɔ legbɔɔba laa bɛ ge, ɛle yabɛ ke a di liimu hɛgɛ a gbɔɔkɔ, yili bɛ a ge lɔi kele diwɔɔ naakɔn gene ɛ bo yene.

Maane nutɛitɛi, ɛ make a kɔma yinɔa di gɔl diɛ, maakweli, da hutɔ bɛ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kpanɔa kenaa kele bɛ, ɛ make bɛyi ɛ wɔ naawooɔo kaa lai, yili kele bɛ gei yene bilibili gemɛi nɔ naakɔn genei nei zea kaa Amɛlik lɔi hui, ɛ dɔn nɔa nei laa a pɔlɔ kpala nɔ holo pou (10) gwɛlan nwaatɔnɔ pulu nɔn mɛinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn nɔo toloo 1

Nukan gele kaa pɛlɛ kaa tanɔn, yiliba nu kɛle maawiyɛ pɛlɛ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kɛpɛlɛ kaalɔ tanɔn; di kemɛni a nukan nɔa bɛ gɛ hwɛkɛli wɛlikɛmaa ɛ lɔ di luwai.

Dɔn nɔo veele 2

Dɔn nei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn, guloju hwɛ ma ye ɛ ke a huwu meni, gu kɔlɔ kɛpɛlɛ, gu lawoo, naala meni kenaa bɛlɛ, kilipahie huwu lɔpe, nei hu yii bo pɛlɛ bɛ, hɛn jɔlɔbo pɛlɛ pɔ da nukapɛlɛ da zɛgɛi, ye ɛ ke a hulɔnu da nɛnu yilipulu, ye ɛ ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɛ ke a lɔi yi gaa nii mɛlan nɔi yemu a ju mun dɔn nei huwoo kaa nukele bɛ tanɔn.

Dɔn nɔo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɛ yeneke, ɛ legbɔɔba laa hɔlɔbɔ, ɛle gbinimaa ye kɔnɔ.

Dɔn nɔo naan 4

Nuta hwa peli lɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kɛ.

Dɔn nɔo nɔnɔli 5

Di hwə kia pai nuta mənɔɔboi, di hwə kia pai meni naanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu ələ eyə melekpe ma.

Dɔn ŋoo meida 6

Kenɛ lɔpe gele, maanɛ nu kele ŋɔ kaa lonna, ə kɛ a ɔɔɔn ŋaa ma.

Dɔn ŋoo meihwele 7

Nu kele peliai a ge tɔn niila ne tɔn mɛi. Nu kele hon bələ kaa tanɔn nukan maaton ŋei liila.

Dɔn ŋoo meihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə pɛle la; a gaa yɛ maameni yɛ ə piliju.

Dɔn ŋoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ŋa, yi ŋun və mai. A wwalaketi di maakwiya ŋɔɔ lɔɔba gahwa meni ŋɔɔ pələhu.

Dɔn ŋoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ŋɔɔ tian makɔɔ kititə gə pɛlela, ələ dian ti ə kɛ a ɔɔɔn ŋaa ə make meni lɔpee daa zenwuɔn.

Dɔn ŋoo boukutanɔn 11

1. Nui lɔpee da meninɔɔɔɔ laahe ŋuɔ, meniti hwa pɛli kei a ɔɔn, yi ɔɔn ti hwə ɔɔɔn ni ponɔɔa kitikepɛle la, maakɔɔɔnuaan ŋei ba.

2. Tɔn hwa pɛli nui lɔpe honji menita ba yiyai meni ti kei lowai, dɔn ti hwə kɛ laali; yilipulu menikei lowai tɔn mə a laa nui ti mɛi, ə make a kwia.

Dɔn ŋoo boukɔu hweele 12

Nuta hwa naa lɔ mɔlan nii pələ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, ŋei belɛn meni hu, da gbiniba meni tamaa hu, naa kala pələ pɔ.

Dɔn ŋoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapələ, ələ ə he niiba kenaa ŋɔ lɔi hu.

2. Maala kaa nukele yei yɛ pɛli kuloi lɔi lɔpe hu, ə make gbɔɔ lɔi, ələ ə pənə ə ŋa gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ŋoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpe da ŋɛikɔu kpɔlu jeei, maala kaa ŋei ə maakilə lɔi takpɛli hu, yiyan nɔiti a pɛli nee hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa pɛli tɛgɛi meni nɔɔn kemun gbɔɔkpɔ pɔ yi hwə ba lɔi ŋun ma meninɔɔɔn da kaala.

Dɔn ŋoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔɔɔɔ.

2. Di hwa pɛli lɔilonna kuloi nu yei hulu meni hu ələ maala hwə ŋɔɔn nu yei hwə ŋɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumeida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da həli kpilayela da di laɲayela da pɛli heei di keɔ guloju hwə ma yeke la a huɠu mɛni, lɔlon na mɛni, ɛlɛ yala pələ mɛni. Di pɛliɛ a di ke niiboo ti hu, ɔ make di taɠai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana be a hilətai laa ma.

3. Pɛlɛn mə ba a kpɔmaayi hɔɔɔma, ɛlɛ maala ka nei gbɔmayii ti da nɔi nɛitɔwɔ nuaan di maakɔɲɔn.

Dɔn ɲoo boukɔumɛihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔbo hɛn gaa a bɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔlɔbo hɛn gulo nei.

Dɔn ɲoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔwɔ kilijahia kei, niiba yiibo pələ hu. Mukulaa ba a pɛli niiba kalan gei, ɔ niiba yiibo juwu yii bo pələ hu.

Dɔn ɲoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gələ yei ɲɔ kilijahie lɛ ɔ gweiwoobo, ɔ gilipuju kweli, ɔ jɔlɔbo ɔ nei nuta kpeli ɲaa diə kɛnakele yi ɲɔ hwa kɛ ju.

Dɔn ɲoo bouhwwheelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ɲundɔ kɛ, ɛlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpəlɛn di hwə nɔ kpɔn ju.

Dɔn ɲoo bouhwwheelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ tɔɔi hɔlɔbo ɲɔɔ lɔi ɲawoobo mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpini, ɔ kɛ nui a nee lɛmai.

2. Maala kaa nukele yei, ɔ kolokɛ gahanama ba ɲɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bətlə hwa tɛɠɛ məlɛn ma.

3. Lɔlonnii kilijahia pələ bə lɔi ɲawoobo a kuloju. Gilijahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi ɲawoobo nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kələ laamaawoo.

Dɔn ɲoo bouhwwheelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kɛmɛni a kpɔɲuyii bo mun mə gɛ, ye kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti bə maanɛ ɔ pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, ɛlɛ mɛni kɔlɔn ɲa.

Dɔn ɲoo bouhwwheelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo kɛ, ɔ niiba kolokɛ təlɛnmo da ɲaanɛ pələ mɛi; ɔ gɛ hwə pa kɛ a nui kolo hwa ma.

2. Nu kɛkolo bə maanɛ di zalama; ɔ kɛ a hulonu da nɛnu.

3. Kolokɛmun lɔpee a pɛli kolokɛnuaan maakɔɲa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa nei ɔ viitɔ, ɔ niiba pələ ɲaa kɛ. Gɛ kolo kei nowai ɲɛn ɔ kɛ a dɔɔ; ɛlɛ yilipulu ɲɔɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ɲoo bouhwwheelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan nei ɲɔɔ yii ɔ kɛ a bɛliya ju, gɔlɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di kɛ di ɲaanɛ hu; yii hwilɛnna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala ɲɛi kulo mɛni kele ba.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu kɔli 25

1. Kolo a wala ke ŋei, ŋɔn a peɛma, kolo hwaa kpe ŋei, kalanɛnnaa a jɔɔbo, a pɔɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa pɛli gbɔɔmu, maala kaa ŋei yi maakpɔmaa ɔ bo.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔɔbo. Gbɔmaa ti a pɛli kei logele ba, ɔ make a welilon.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔŋ hwɔ ma, yi kpɔ hwilɛn maakweli kɔwɔɔɔ ba. Maane kolo maakweli lakwɛli ɔ ke kɛna kɛle. Maane lakwɛli kɛne kɛe laa ɔ ke kɛnaa kɛle tɔwɔ, nui lɔpe ge hwanja a ke ŋei.
2. Maakweli ŋun ma ya baa ɔ nukan holoon naa bo, ɔ dɔɔ gaa ŋɛi yeɛ yii hu maawiye. Ya bɛ maane ɔ wooman, ŋɛimaa hweli, da welikɛmaa di lɔ lɔi kɛle lowai, huwu ŋaa kɛle lowai ɔ ge liila ɔ ke diyei.
3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pɛlɔ lɛn.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔumeihweele 27

1. Maala kaa nukele yei ɔ geti ke ŋɔi ŋɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalɔ meɪ, ɔ pɛlima ɔ dɔɔ kulo.
2. Maala kaa nukele yei belihɛn, gulohɛn, maa ɔ kɔŋɔ.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔumeihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ɔ getike, ye dɔn ŋooŋaa ŋɛi bo di lɛ di kpaalɔ meɪ.

Dɔn ŋoo bouhwweele kɔu meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔɔbo gbɔmaa yii ti bɛ a pɛli ŋɔɔ nukan naa laakuloi a nele.
2. Tɔɔ gaa nu yei yeɛyii hu da ŋɔɔ lɛgbɔba laa, maala kele hɔɔboɔ ŋɛn lɔ gaama, ya baa a mɛlaa diwei kɔwɔɔɔ, kpɔmaa yii hu yi hulu meni hwɔ laa.
3. Maala ŋaa ti da lɛgbɔba ŋaa ti, ge pɛlɔ hwa pɛli kei a juwu takpeli yi yeɛ kele puɔ geba hwɔ mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaba 30

Kpalɔ ta kpeli hwɔ laa yi a pɛli dɔn ŋaa ŋɛi maamɛni piliju, ye nu ŋɔɔ tɔɔ gaa ŋɛi yeɛyii hu da ŋɔɔ lɛgbɔba laa kuloi ŋɛi: ye ɔ ke a lɔi, a kpɔn, ɔ make gu teitei.
